

**СЪВЕТ НА
ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ**

**Брюксел, 12 май 2014 г.
(OR. en)**

9647/14

**СОНОМ 77
FREMP 86
CYBER 26
COPS 118
PESC 481**

РЕЗУЛТАТИ ОТ РАБОТАТА

От: Съвета

Дата: 12 май 2014 г.

№ предх. док.: 9032/14 + COR 1 СОНОМ 62 FREMP 68 CYBER 24 COPS 87 PESC 408

Относно: Насоки на ЕС в областта на правата на човека — Свобода на изразяване онлайн и офлайн

На 12 май 2014 г. Съветът прие приложените към настоящата бележка Насоки на ЕС в областта на правата на човека — Свобода на изразяване онлайн и офлайн.

Насоки на ЕС в областта на правата на човека — Свобода на изразяване онлайн и офлайн

I. ПРЕГЛЕД И ОПРЕДЕЛЕНИЯ

A. ВЪВЕДЕНИЕ

1. Свободата на мнение и свободата на изразяване са основни права на всяко човешко същество. Необходими за личното достойнство и личната реализация, те са и градивните фундаменти на демокрацията, правовата държава, мира, стабилността, устойчивото приобщаващо развитие и участието в обществения живот. Държавите имат задължението да спазват, защитават и насърчават правото на свобода на мнение и на свобода на изразяване.
2. Свободата на мнение и свободата на изразяване са от основно значение за реализацията и за упражняването на широк набор други човешки права, включително свободата на сдружаване и свободата на събиране, свободата на мисълта, на вяра или убеждение, правото на образование, правото на участие в културния живот, правото на глас и всички останали политически права, свързани с участието в обществения живот. Демокрацията не може да съществува без тях.
3. Свободата на мнение и свободата на изразяване са важни сами по себе си за насърчаването на реализацията и самостоятелността на отделната личност. Свободата на изразяване, включително в областта на творчеството, е от основно значение за развитието и проявяването на индивидуалната идентичност в обществото.

4. Свободните, различни и независими медии са от основно значение за всяко общество от гледна точка на насърчаването и защитата на свободата на мнение, свободата на изразяване и останалите човешки права. С улесняването на свободното движение на информация и на идеи по въпроси от общ интерес и с осигуряването на прозрачност и отчетност, независимите медии са един от крайъгълните камъни на демократичното общество. Без свобода на изразяване и без свобода на медиите не може да има информирано, активно и ангажирано гражданство.
5. Работата на журналистите да разкриват злоупотреби с власт, да хвърлят светлина върху случаи на корупция и да поставят под въпрос предразсъдъците често ги излага на конкретен риск от заплахи и насилие. Подобни атаки и заплахи — често придружени от отказ на държавните органи да проведат ефективни разследвания и да сложат край на безнаказаността на такива деяния — не само представляват посегателство срещу жертвата, а могат също да ограничат способността на обществото да получава информация и идеи. Усилията за закрила на журналистите не следва да се ограничават до тези, които формално са признати за такива, а следва да обхващат и поддържащия персонал, както и всички останали, като „гражданските журналисти“, блогърите, активистите от социалните медии и защитниците на правата на човека, които използват нови видове медии, за да достигнат до масовата публика. Усилията за слагане край на безнаказаността за престъпления срещу журналисти и други работещи в медиите трябва да се обвържат със закрилата и защитата на защитниците на правата на човека¹.
6. Технологичните изобретения в информационните и комуникационните технологии създават нови възможности за хората да разпространяват информация сред широката публика и имат важно значение за участието на гражданите в процесите за вземане на решения и приноса им към тях. Тези изобретения породиха и нови предизвикателства. Всички човешки права, които съществуват офлайн, трябва да бъдат защитавани и онлайн, особено правото на свобода на мнение и на свобода на изразяване, както и правото на неприкосновеност на личния живот, като това включва и защитата на личните данни.

---

¹ Вж. Насоки на ЕС относно защитниците на човешките права (2004 г., актуализация 2008 г.).

7. Като се ръководи от съответните разпоредби² на Договора за Европейския съюз (ДЕС) и Хартата на основните права на ЕС и в съответствие със задълженията си в областта на правата на човека в международен и европейски план³, ЕС е ангажиран в своите граници със спазването, защитата и насърчаването на свободата на мнение и на изразяване. С настоящите насоки ЕС отново потвърждава решимостта си да утвърждава във външната си политика в областта на човешките права свободата на мнение и свободата на изразяване като права, които трябва да се упражняват от всички и навсякъде въз основа на принципите за равенство, недискриминация и универсалност. Чрез инструментите на външната си политика ЕС възнамерява да съдейства своевременно, последователно и съгласувано за борбата с нарушенията на тези права и предотвратяването на такива нарушения.

Б. ЦЕЛ НА НАСОКИТЕ

8. В дейността си за утвърждаване и защита на свободата на мнение и свободата на изразяване ЕС се ръководи от принципите на универсалност, неделимост, взаимосвързаност и взаимозависимост на всички човешки права, независимо дали са граждански, политически, икономически, социални или културни. Затова настоящите насоки следва да се възприемат в контекста на останалите насоки на ЕС, приети в сферата на правата на човека.
9. Насоките обясняват международните стандарти в областта на човешките права във връзка със свободата на мнение и свободата на изразяване и осигуряват политически и оперативни напътствия на служителите и персонала на институциите на ЕС и държавите — членки на ЕС, при работата им в трети страни и на многостранни форуми, както и при контактите им с международни организации, гражданското общество и други заинтересовани страни.
10. Освен това насоките осигуряват на служителите и персонала практически напътствия за това как да се допринесе за предотвратяването на потенциални нарушения на свободата на мнение и на изразяване, за това как да се анализират конкретни случаи и как да се реагира ефективно при наличие на нарушения с цел защита и утвърждаване на свободата на мнение и на изразяване във външните действия на ЕС. В тях се посочва как и при какви строго определени обстоятелства свободата на мнение и на изразяване може да бъде ограничена.

---

² Членове 2, 6, 21, 49 от ДЕС и членове 7, 8, 10, 11, 22 от Хартата на основните права на ЕС. Всички държави — членки на ЕС, са страни по Международния пакт за гражданските и политическите права (МПГП) и по Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи (ЕКПЧ).

³ Вж. приложение II за неизчерпателния списък с международни и европейски норми и стандарти във връзка със свободата на мнение и свободата на изразяване.

В. ОПРЕДЕЛЕНИЯ

11. Правото на свобода на мнение и на изразяване е залегнало в член 19 от Всеобщата декларация за правата на човека (ВДПЧ) и в Международния пакт за гражданските и политическите права (МПГПП). Член 19 от МПГПП гласи, че „всеки има право на мнения без чужда намеса. Всеки има право на свобода на изразяване; това право включва свободата да търси, да получава и да разпространява информация и идеи от всякакъв вид, независимо от границите, било устно, писмено, печатно или под формата на изкуство, или чрез всяко друго средство по свой избор. Упражняването на правата, предвидени в параграф 2 от настоящия член, е свързано със специални задължения и отговорности. Следователно то може да бъде подложено на известни ограничения, но те трябва да бъдат само такива, които са предписани от закона и са необходими: а) за зачитане правата или репутацията на другите; б) за защита на националната сигурност или обществения ред, на общественото здраве или обществения морал.“ Полезен източник на напътствия за тълкуването на член 19 е общ коментар 34 (UNHRC/GC34) на Комитета по правата на човека на ООН⁴.

а) Правото на мнение без чужда намеса

12. Всеки има право на мнения без каквато и да е чужда намеса. Това право включва и правото на промяна на мнението, когато и по каквато и причина лицето да е избрало да направи това. Никой не може да бъде лишаван от никакви права на основание на неговите действителни, възприети или предполагаеми мнения. Забранени са всички форми на натиск или усилия за натиск над някого да има или няма мнение.
13. Всички видове мнения са защитени, включително мненията от социално, политическо, научно, историческо, морално и религиозно естество. Държавите не могат да налагат никакви изключения или ограничения на свободата на мнение, нито да инкриминират притежаването на мнение.

---

⁴ Общият коментар е необвързващо тълкуване от органите на ООН на съдържанието на разпоредбите в сферата на правата на човека. Общ коментар 34 предлага на участващите държави насоки за тълкуването на конкретните аспекти на член 19 от МПГПП и може да бъде намерен на: <http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrc/docs/GC34.pdf>.

б) Правото на свобода на изразяване

i. Правото на търсене и получаване на информация

14. Правото на свобода на изразяване включва свободата на търсене и получаване на информация. Това е основен компонент от демократичното управление, тъй като насърчаването на отворените за участие на обществеността процеси за вземане на решения е непостижимо без адекватен достъп до информация. Например изнасянето на нарушения на правата на човека в някои случаи може да бъде подпомогнато от разкриването на информация, с която разполагат държавни органи. Осигуряването на достъп до информация може да послужи за утвърждаване на правосъдието и справедливостта, особено след периоди на тежки нарушения на правата на човека. Съветът на ООН по правата на човека подчертава, че обществото и отделната личност имат право на достъп, в максимално възможна степен, до информация за действията и процесите за вземане на решения на своето правителство⁵.
15. Всеки следва да има правото да се увери в разбираема форма дали, и ако е така, какви негови лични данни се събират и съхраняват, и за какви цели. Освен това всеки следва да има възможността да знае кои публични органи или физически лица или частни образувания контролират неговите лични данни, съхранявани в електронни или хартиени досиета, или могат да вземат решения, които се отразяват на тяхното обработване. Ако тези досиета съдържат неточни лични данни или данни, събрани или обработени в разрез със законовите разпоредби, всеки следва да има правото данните му да бъдат коригирани, а в някои случаи — заличени. Държавите следва да полагат всички усилия за осигуряването на лесен, бърз, ефективен и практически достъп до тази информация. Приема се, че съществуват основания защитата на лични данни да се разглежда във връзка със свободата на изразяване.
16. Интернет и цифровите технологии разшириха възможностите на хората и медиите да упражняват правото си на свобода на изразяване и да имат свободен достъп до онлайн информация. Всяко ограничение, което пречи на офлайн или онлайн потока информация, трябва да отговаря на допустимите ограничения, предвидени в международното право в областта на правата на човека.

---

⁵ A/HRC/RES/12/12.

ii. *Правото на разпространяване на информация и идеи от всякакъв вид чрез всички видове медии и независимо от границите*

17. Свободата на мнение и свободата на изразяване включват също свободата на изразяване и разпространяване на информация и идеи от всякакъв вид, които могат да бъдат предадени на останалите във всякаква форма, независимо от използваното средство. Информация или идеи, които могат да се разглеждат като критични или противоречиви от властите или от мнозинството от населението, включително идеи или виждания, които могат да предизвикат „шок, обида или притеснение“⁶, също попадат в обхвата на това право. Коментарите по нечий адрес или по обществени въпроси, агитирането, дискутирането на правата на човека, журналистиката, научните изследвания, изразяването на етническа, културна, езикова и религиозна идентичност⁷, както и художественото изразяване, рекламата, преподаването — всичко това са примери за изразяване, които са обхванати от свободата на изразяване. Това включва още политическите речи и агитирането по време на предизборни кампании.
18. Изразяването може да бъде във всякаква форма, включително говорим и писмен език, език на жестовите, както и невербално изразяване, като картини и предмети на изкуството, като всичко това е защитено. Средствата за изразяване могат да включват книги, вестници, брошури, постери и плакати, както и всякакви форми на аудио-визуални, електронни и основани на интернет начини на изразяване.

Строго предписани ограничения на правото на свобода на изразяване

19. В рамките на международните и регионалните конвенции, съдилища и механизми в областта на правата на човека се приема, че свободата на изразяване може да бъде ограничена със закон по отделни, строго определени начини и при конкретни обстоятелства. Ограниченията за упражняването на свободата на изразяване не могат да застрашават самото право. Комитетът на ООН по правата на човека многократно е подчертавал, че връзката между право и ограничение, както и между норма и изключение, не трябва да се обръща.

---

⁶ *Handyside* срещу Обединеното кралство, решение на Европейския съд по правата на човека, 7 декември 1976 г., § 49.

⁷ Документ от Копенхагенската среща на Конференцията относно човешкото измерение на СССЕ (Съвещанието за сигурност и сътрудничество в Европа), 1990, т. 32.

20. Всички такива ограничения трябва да отговарят и на трите части от следния тест:
- Трябва да бъдат предвидени със закон, който да бъде ясен и достъпен за всички (принцип за правна сигурност, предвидимост и прозрачност).
  - Трябва да преследват някоя от целите, предвидени в член 19.3 от МПГПП, т.е. да защитават правата или репутацията на другите, да защитават националната сигурност, обществения ред или общественото здраве, или обществения морал (принцип на законност).
  - Трябва да са доказали своята необходимост и да са минималните изисквани ограничителни мерки, които да са съобразени с преследваната цел (принципи на необходимост и на пропорционалност).
21. Съгласно член 20.2 от МПГПП от държавите се изисква да забранят със закон *„всякакво проповядване на омраза на национална, расова или религиозна основа, която представлява подбуждане към дискриминация, враждебност или насилие“*. Тези ограничения обаче трябва винаги да бъдат пропорционални на преследваната цел.
22. Всяка държава има задължението да спазва правото на свобода на мнение и на свобода на изразяване, и от нея се изисква да направи необходимото това право да бъде предвидено в местното законодателство. Всяко законодателство, ограничаващо правото на свобода на мнение и на изразяване, трябва да се прилага от орган, който е независим от всякакво политическо, търговско или друго несанкционирано влияние, по начин, който не е произволен, нито дискриминационен, и който предлага необходимите гаранции срещу злоупотреба, включително възможността за завеждане на съдебен иск и съдебни средства за защита срещу неправомерно прилагане⁸.

---

⁸ Доклад от 2011 г. за свободата на изразяване от специалния докладчик на ООН Франк ла Рю - A/HRC/17/27
http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/17session/A.HRC.17.27_en.pdf

II. ОПЕРАТИВНИ НАСОКИ

Г. ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

23. **Правото на свобода на мнение и на свобода на изразяване е универсално право:** свободата на мнение и свободата на изразяване се отнасят за всички в еднаква степен. Това право трябва да бъде защитавано навсякъде и по отношение на всички хора, независимо какви са и къде живеят. То трябва да бъде спазвано и защитавано в еднаква степен онлайн, както и офлайн.
24. **Държавите имат първостепенното задължение да защитават и да гарантират правото на свобода на мнение и на свобода на изразяване:** държавите трябва да гарантират, че правните им системи осигуряват на всички адекватни и ефективни гаранции за свободата на мнение и на изразяване, които са приложими на цялата им територия и могат да се прилагат правилно.
25. **Освен това държавите имат задължението да защитават правото на неприкосновеност на личния живот съгласно член 17 от МПГПП:** никой не може да бъде подлаган на произволна или незаконна намеса в личния му живот. Държавите трябва да гарантират, че правните им системи осигуряват на всички адекватни и ефективни гаранции за правото на неприкосновеност на личния живот, които са приложими по отношение на всички под тяхна юрисдикция и могат да се прилагат правилно.
26. **Изцяло ще се ползват съществуващите насоки на ЕС в областта на правата на човека,** когато те имат отношение в случаи на евентуални нарушения на правото на свобода на мнение и на изразяване, по-специално насоките във връзка с утвърждаването и защитата на правата на детето, насилието над жените и момичетата и борбата с всички форми на дискриминация спрямо тях, защитниците на човешките права, изтезанията и смъртното наказание, упражняването на всички човешки права от лесбийките, гейовете, бисексуалните, транссексуалните и интерсексуалните лица и правото на свобода на религия и убеждение⁹.

---

⁹ http://eeas.europa.eu/human_rights/guidelines/index_en.htm

Б. Приоритетни области на действие

27. При разглеждането на въпроса за свободата на изразяване ЕС ще обърне особено внимание на следните равностойни по значение теми:
1. **Борба с насилието, преследването, тормоза и заплахите срещу отделните лица, в т.ч. журналисти и останалите работещи в медиите, заради това, че упражняват правото на свобода на изразяване онлайн и офлайн, и борба с безнаказаността на подобни престъпления**
28. ЕС е ангажиран с утвърждаването и защитата на свободата на мнение и на изразяване в световен мащаб и осъжда нарастващата степен на заплахи и насилие, пред която са изправени журналистите, работещите в медиите и други лица в много страни по света за това, че упражняват правото на свобода на мнение и на изразяване онлайн и офлайн. Държавите трябва да предприемат активни стъпки за предотвратяване на насилието и за утвърждаването на сигурна среда за журналистите и работещите в медиите, като им осигурят възможност да си вършат работата по независим начин, без ненужна намеса и без страх от насилие или преследване¹⁰.
29. ЕС отдава първостепенна важност на безопасността на журналистите и останалите работещи в медиите. ЕС ще предприеме всички подходящи стъпки за осигуряване защитата на журналистите — както вземането на превантивни мерки, така и като настоява за ефективно разследване при наличието на нарушения.

ЕС:

- а) Публично ще осъжда убийствата, нападенията, екзекуциите, изтезанията, принудителното изчезване или други актове на сериозно насилие или заплахи срещу всеки човек за това, че упражнява правото си на свобода на мнение и на изразяване, както и атаките срещу медийни предприятия; и ще обмисли подходящи допълнителни мерки.

---

¹⁰ Резолюция A/RES/68/163 на Общото събрание на ООН „Безопасността на журналистите и въпросът за безнаказаността“.

- б) Ще призовава държавните органи да спазват строго международните си задължения да разследват ефективно, бързо и по независим начин подобни престъпления и да правят необходимото държавните и независимите извършители и подбудители на подобно насилие да бъдат изправяни пред правосъдието. Ако е необходимо, ЕС ще насърчава международното наблюдение на съдебни процеси с цел осигуряване на последващи действия по дела за насилие и стимулиране на борбата срещу безнаказаността.
- в) Ще настоява всички държави да предприемат активни стъпки за предотвратяване на насилието срещу журналисти и други работещи в медиите, като им осигурят възможност да работят в безопасност и сигурност, без страх от насилие или преследване.
- г) Настойчиво ще насърчава държавните служители и останалите влиятелни фактори в обществото да осъждат публично актовете на насилие или заплахата срещу журналисти и други работещи в медиите, особено в случаи, когато държавни органи са подкрепили или мълчаливо одобрили подобни атаки.
- д) Ще подкрепя изпълнението на резолюцията на Общото събрание на ООН „Безопасността на журналистите и въпросът за безнаказаността“¹¹ и плана за действие на ООН по същата тема¹².
- е) Ще подпомага обмена на опит между медийни ръководители, редактори, журналисти и други работещи в медиите с цел повишаване на осведомеността, развиване на техния капацитет за предотвратяване на атаки и подобряване на безопасността на журналистите, включително чрез мерки за обучение.
- ж) Ще подпомага обмена на добри практики в областта на безопасността на журналистите между държавните служители, в т.ч. служители от съдебната система, прокуратурата и правоприлагането.

---

¹¹ Резолюция A/RES/68/163.

¹² В отговор на плана за действие на ООН през ноември 2012 г. на срещата на агенциите на ООН във Виена бе съставена стратегия за периода 2013—2014 г.

2. **Насърчаване на закони и практики за защита на свободата на мнение и свободата на изразяване**

30. Освен откритото насилие и атаките срещу физическата сигурност на журналистите, работещите в медиите и други лица, свободата на изразяване често бива потъпквана със закони или практики, които налагат цензура, насърчават автоцензурата или осигуряват правни наказания, включително наказателноправни, финансови и административни санкции във връзка с упражняването на свободата на мнение и на изразяване, в нарушение на международното право в областта на правата на човека.
31. Държавите следва да защитават със закон правото на журналистите да не разкриват своите източници¹³ с цел да се гарантира, че журналистите могат да информират по въпроси от обществен интерес без техните източници да се страхуват от отмъщение. Всички правителства трябва да дават възможност на журналистите да работят в свободна и подходяща среда, в безопасност и сигурност, без страх от цензура или ограничения.

ЕС:

- а) Ще работи срещу произволните атаки, безразборната злоупотреба с наказателноправни и гражданскоправни производства, клеветническите кампании и прекомерните ограничения за журналистите, работещите в медиите, НПО и хората от социалните медии, провеждани с цел тези асоциации и лица да не могат свободно да упражняват правото си на свобода на изразяването.
- б) Ще осъжда всички ограничения на свободата на изразяване и цензурата онлайн и офлайн в нарушение на международното право в областта на правата на човека.
- в) Ще призовава настойчиво за отмяната или изменението на законите или практиките, които инкриминират лицата или организациите за това, че упражняват правото си на изразяване на мнение или разпространяване на информация, както в двустранен план, така и на многостранните и регионалните форуми по правата на човека.

---

¹³ Освен ако това не се налага от особени повелителни норми в интерес на обществото, в съответствие с международното право в областта на правата на човека.

- г) Ще пледира срещу рестриктивното законодателство, ограничаващо пространството за гражданското общество и защитниците на човешките права, които утвърждават и защитават свободата на изразяване, и достъпа им до финансиране.
- д) Ще иска освобождаването и ще наблюдава съдебните процеси на журналисти и други лица, задържани или хвърлени в затвора за това, че са изразили вижданията си онлайн или офлайн, или за това, че са разпространявали информация, което попада под закрилата на международното право в областта на правата на човека.
- е) Ще подкрепя приемането на законодателство, което осигурява адекватна защита на разобличителите, и ще подкрепя реформите, насочени към осигуряване на правна защита на правото на журналистите да не разкриват своите източници.
- ж) Ще насърчава обмена на добри практики във връзка с утвърждаването и защитата на свободата на мнение и на изразяване между всички съответни заинтересовани страни, в т.ч. правоприлагащите служители, съдебната система, гражданското общество, политиките, защитниците на човешките права, адвокатите, силите за сигурност, учените и агенциите, занимаващи се с религиозна или културна дейност.
- з) Ще продължи да осигурява на журналистите и останалите работещи в медиите, на защитниците на човешките права, политическите активисти и други лица техническите инструменти и подкрепата, от които се нуждаят, за да упражняват правото си на свобода на изразяване онлайн и офлайн.
- и) Ще гарантира, че и масовите, и социалните медии признават и спазват правата на детето, залегнали в Конвенцията за правата на детето.

3. **Насърчаване на свободата и плурализма на медиите и засилване на разбирането сред публичните органи на опасностите от несанкционираната намеса в безпристрастното/критичното отразяване на събитията**

32. Отвореното общество, основаващо се на върховенството на закона, може да функционира ефективно само ако разполага с независима и плуралистична медийна среда офлайн и онлайн. Свободната, разнообразна и независима преса и останалите медии представляват публични платформи, които са от особена важност за всяко общество, за да може то да осигури свободата на мнение и на изразяване, както и упражняването на останалите човешки права.

ЕС:

- а) Ще подкрепя действията на трети страни за осигуряване на правни, политически и регулаторни рамки, основаващи се на международните стандарти за защита и насърчаване на свободата на изразяване и на информацията.
- б) Ще подкрепя действията на трети страни за задействането на необходимите процедури за подпомагане на хората да получават информация, включително чрез закони за свобода на информацията.
- в) Ще насърчава независимостта и защитата от политическа или търговска намеса на всички публични органи, които регулират медиите, излъчването или телекомуникациите.
- г) Ще подкрепя действията на трети страни за подобряване прозрачността на собствеността на медиите, приемането на мерки срещу медийната концентрация и за справедливото и прозрачно разпределение на лицензите, тъй като свързаните с това рискове са се изострили в условията на дигиталната ера.
- д) Ще насърчава действията на трети страни за подобряване на прозрачността и справедливото използване на публични средства в медийния отрасъл.
- е) Ще подкрепя действията на трети страни, насочени към укрепването на журналистическата и издателската независимост, включително чрез правни механизми и механизми за финансиране, укрепващи финансовата самостоятелност и устойчивост на публичните и частните медии.

- ж) Ще насърчава утвърждаването в трети страни на мерки, най-вече доброволни, авторегулаторни инициативи и механизми, като етически кодове на медиите, които да засилват тяхната отчетност.
- з) Ще насърчава свободното и плуралистично отразяване на събитията при избори, както и справедливия достъп на политическите партии до обществените медии по време на изборните кампании.
- и) Ще насърчава независимите организации активно да наблюдават състоянието на свободата и плурализма на медиите в различните страни.

4. Насърчаване и спазване на правата на човека в киберпространството и другите информационни и комуникационни технологии

33. Информационните и комуникационните технологии (ИКТ) вече са част от ежедневието и предлагат нови възможности за упражняването на човешките права и социалното и икономическото развитие. Недискриминационният достъп до информация и свободата на изразяване за всички, както онлайн, така и офлайн, трябва да бъдат гарантирани и защитавани.

ЕС:

- а) Ще пледира за упражняването онлайн и офлайн на всички човешки права, включително правото на свобода на мнение и на изразяване.
- б) Ще подкрепя усилията на трети страни за увеличаване и подобряване на достъпа на техните граждани до интернет и цифровите комуникации и тяхното безопасно използване.
- в) Ще насърчава необезпокоявания, нецензуриран и недискриминационен достъп до ИКТ и до онлайн услуги за всички, в съответствие с международното право.
- г) Ще работи срещу всякакви опити за блокиране, разстройване, филтриране цензуриране или спиране на комуникационните мрежи или всеки друг вид намеса, която е в нарушение на международното право.

- д) Ще осигурява техническа подкрепа на място на отделни лица, за да им помогне да неутрализират подобни опити, когато това е необходимо.
- е) Ще продължи да работи за поддържането и укрепването на модела за управление на интернет с участието на множество заинтересовани страни¹⁴.

5. Насърчаване на добрите практики на дружествата

34. Дружествата за ИКТ играят основна роля за гарантиране и осигуряване на свободата на изразяване, на достъпа до информация и на неприкосновеността на личния живот в рамките на интернет и телекомуникациите. Тъй като операторите могат да предлагат услуги в зависимост от собственото си желание в съответствие с приложимата правна рамка, изборът им неизбежно засяга правата на техните потребители, особено когато даден оператор има доминантна позиция в своята област. Ръководните принципи на ООН по отношение на бизнеса и правата на човека гласят, че дружествата имат отговорността да преценяват какво въздействие оказват политиките им върху правата на човека и да ограничават до минимум отрицателното влияние върху правото на свобода на мнение и на изразяване, както и върху останалите човешки права.

ЕС:

- а) Ще насърчава действията в международен план за разработване на добри практики и за спазване на правата на човека по отношение на износа на технологии, които могат да бъдат използвани от авторитарни режими за контрол или цензура.
- б) Ще насърчава осведомеността за и съответствието с насоките на ЕС за ИКТ дружествата относно бизнеса и правата на човека¹⁵, разработени от Европейската комисия на основата на ръководните принципи на ООН за бизнеса и правата на човека.
- в) Ще повишава осведомеността сред съдиите, служителите от областта на правоприлагането, членовете на комисиите по правата на човека и занимаващите се с разработването на политики по целия свят за необходимостта от утвърждаване на международни стандарти, в т.ч. стандарти за защита на посредниците срещу задължението да блокират интернет съдържание, без да са спазени предварителните процедури.

---

¹⁴ Както е посочено в заключенията на Съвета от юни 2013 г. относно стратегията на ЕС за киберсигурността.

¹⁵ http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sustainable-business/files/csr-sme/csr-ict-hr-business_en.pdf

6. Насърчаване на правните изменения и практики, насочени към укрепване на защитата на данните и на неприкосновеността на личния живот онлайн и офлайн

35. Глобалният и отворен характер на интернет дава на гражданите нови възможности да обменят информация и мнения. Задълженията на държавите съгласно международното право в областта на правата на човека, по-специално правото на свобода на изразяване, правото на неприкосновеност на личния живот и защитата на личните данни, се простират върху онлайн сферата, така както се отнасят и за офлайн средата.
36. Правото на свобода на изразяване, правото на неприкосновеност на личния живот и защитата на личните данни могат да бъдат обект на нарушения в резултат на незаконно или произволно следене, засичане на съобщения или събиране на лични данни, особено когато това се извършва масово. Държавите трябва да гарантират, че всички мерки, взети за защита на определени данни, събрани и обработени в интерес на националната или обществената сигурност, са в съответствие със задълженията им по международното право в областта на правата на човека.

ЕС:

- а) Ще насърчава мерките за защита на правото на неприкосновеност на личния живот и на защита на данните, включително чрез призоваване и подкрепа за трети страни за привеждане, когато е приложимо, на съответното им национално законодателство, отнасящо се до прозрачността и пропорционалността на достъпа на държавата до лични данни, в съответствие с международното право в областта на правата на човека.
- б) Ще насърчава и подпомага обмена на добри практики с цел да бъде гарантирано, че законодателството и процедурите на държавите, що се отнася до следенето на комуникациите и засичането и събирането на лични данни, се основават на закона и се подчиняват на независими, ефективни и вътрешно контролирани механизми и спазват задълженията по силата на международното право в областта на правата на човека, включително принципите на пропорционалност и необходимост.
- в) Ще насърчава диалога — както в двустранен план, така и на многостранни форуми — по въпроса за правото на неприкосновеност на личния живот и на защита на данните в условията на дигиталната ера с оглед на подобряването на сътрудничеството и прозрачността между страните по въпросите на сигурността на данните и съответните международни стандарти в областта на правата на човека.

В. Инструменти

37. ЕС ще използва всички подходящи политически и външни финансови инструменти за по-нататъшното утвърждаване и по-нататъшната защита на свободата на мнение и на изразяване.

Политически диалози и посещения на високо равнище

38. При съответните политически контакти на високо равнище ЕС систематично ще повдига въпроси и индивидуални случаи, отнасящи се до защитата на свободата на изразяване, и ще призовава страните партньори да инициират законодателни промени за гарантиране на утвърждаването и защитата на правото на свобода на мнение и на изразяване онлайн, както и офлайн.
39. При политическите диалози със страните партньори ЕС ще повдига въпроси за сериозни или редовни нарушения и ограничения на правото на свобода на мнение и на изразяване съответно онлайн и офлайн. ЕС ще насърчава страните партньори да ратифицират и изпълняват съответните международни и регионални правни инструменти в областта на правата на човека. ЕС ще насърчава страните партньори да издават покани за посещения по линия на Специалните процедури на ООН по правата на човека, по-специално на специалния докладчик за утвърждаването и защитата на правото на свобода на мнение и на свобода на изразяване, и да приемат и изпълняват препоръките на ООН, включително на органите за наблюдаване на договора и във връзка с всеобщия периодичен преглед, както и на Съвета на Европа и ОССЕ, ако е приложимо.
40. ЕС ще гарантира, че представителите на институциите на ЕС и на държавите членки, които посещават трети страни, са напълно информирани за състоянието на свободата на мнение и на изразяване както онлайн, така и офлайн. Когато е целесъобразно, в рамките на такива посещения ще бъдат поставяни на обсъждане с местни партньори приоритетите и темите, обхванати от настоящите насоки, и ще бъдат включвани срещи с журналисти, правозащитници и работещи в медиите.

Наблюдение, оценка и докладване във връзка със свободата на изразяване

41. Мисиите в трети страни (делегациите на ЕС, мисиите на ОПСО и посолствата на държавите членки) и централните управления ще наблюдават спазването на свободата на мнение и на изразяване онлайн, както и офлайн и ще докладват за случаи, будещи загриженост, включително за индивидуални случаи и системни въпроси. Стратегиите на ЕС за правата на човека по държави следва да съдържат раздел за свободата на мнение и на изразяване.
42. Докладите на мисиите на ЕС ще бъдат разглеждани в съответните работни групи на Съвета и ако е необходимо — в Комитета по политика и сигурност с цел определяне на подходяща реакция.
43. Мисиите на ЕС ще насърчават и подпомагат тясната и редовна координация и консултация със и в рамките на международното и местното гражданско общество, защитниците на правата на човека, местните и чуждите кореспонденти и регионалните органи и органите на ООН, занимаващи се с наблюдение на състоянието на свободата на мнение и на изразяване на място онлайн, както и офлайн. Когато е необходимо, ще бъдат докладвани индивидуални случаи и по тях ще се предприемат последващи действия. При целесъобразност проследяването на отделните случаи би могло да включва наблюдение на съдебни процеси и посещения в затвора.
44. Ръководителите на мисии на ЕС и на държавите членки или други съответни служители на ЕС ще разглеждат възможностите за публикуване на статии и даване на интервюта за местни медийни предприятия с цел защита и утвърждаване на свободата на мнение и на изразяване в различните страни.

Публични изявления и демарши

45. Когато е уместно, ЕС ще предприема демарши или ще излиза с публични изявления както превантивно, така и в отговор на сериозни нарушения или ограничения на правото на свобода на мнение и на изразяване. Тези нарушения ще включват екзекуциите, извънсъдебните убийства, принудителните изчезвания, произволните арести и процеси или нападенията срещу журналисти и други работещи в медиите, срещу правозащитници или други лица за това, че упражняват правото си на свобода на мнение и на изразяване.

46. ЕС ще разглежда и възможностите за излизане с изявления в отговор на законодателни или други важни събития с отрицателно въздействие върху свободата на мнение и на изразяване и ще насърчава добрите практики.

Финансови инструменти:

47. Следва да бъдат използвани всички подходящи външни финансови инструменти на ЕС за по-нататъшната защита и по-нататъшното утвърждаване на свободата на мнение и на изразяване онлайн, както и офлайн, включително чрез подкрепата за появата на свободни, разнообразни и независими медии. По-специално ЕС ще използва Европейския инструмент за демокрация и човешки права (ЕИДЧП) и неговия механизъм за отпускане на малки суми безвъзмездни средства за лица, изправени пред непосредствена заплаха. Други географски и тематични инструменти на ЕС за финансиране също ще бъдат използвани за насърчаване на свободата на мнение и на изразяване в сътрудничество със страните партньори.

48. ЕСВД и службите на Комисията ще се опират на текущите действия, като стратегията „No Disconnect“, насочена към подкрепата на ангажимента на ЕС да гарантира, че интернет и другите информационни и комуникационни технологии продължават да бъдат двигател на политическата свобода, демократичното развитие и икономическия растеж.

49. ЕСВД и службите на Европейската комисия, в сътрудничество с държавите членки, ще обменят информация за проекти, финансирани в трети страни в областта на свободата на изразяване, за подобряване на координацията и ефективно използване на ресурсите.

50. Прекомерните ограничения на свободата на изразяване и насилието над журналисти и други работещи в медиите следва да се отчитат от ЕС при вземане на решения за евентуално прекъсване на сътрудничеството, особено що се отнася до финансовото подпомагане.

51. Когато е уместно, ЕСВД и службите на Европейската комисия ще включат в електоралната си подкрепа компоненти за подпомагане на печатните медии.

Публична дипломация и многостранни форуми

52. ЕС ще гарантира, че свободата на изразяване продължава да бъде важен въпрос в дневния ред на ООН, като работи активно във всички многостранни форуми за осигуряване на солидна трансрегионална подкрепа за утвърждаването и защитата на свободата на мнение и на изразяване онлайн и офлайн, като подкрепя мандата на специалния докладчик на ООН за утвърждаването и защитата на правото на свобода на мнение и на изразяване и като си сътрудничи тясно със специалните докладчици, които имат подобни мандати от АС, ОАД, ОССЕ и ОИС.
53. ЕС ще се опира на съдържанието на съответните резолюции на ООН, като резолюцията на Общото събрание на ООН за безопасността на журналистите и въпроса за безнаказаността, резолюцията на Съвета на ООН по правата на човека за безопасността на журналистите, резолюцията за утвърждаването, защитата и упражняването на правата на човека в интернет¹⁶ и резолюцията на Общото събрание на ООН за правото на неприкосновеност на личния живот в условията на дигиталната ера¹⁷; както и на съответните заключителни бележки на органите на ООН за наблюдение на договора и препоръките на специалните докладчици в трети страни. Той ще подкрепя и ще подпомага разпространяването на *плана за действие на ООН в областта на безопасността на журналистите и въпроса за безнаказаността* и ще черпи опит от неговото изпълнение (включително най-вече в пилотни страни).
54. Държавите — членки на ЕС, ще привличат съответно вниманието върху свободата на изразяване в рамките на всеобщите периодични прегледи, извършвани от Съвета на ООН по правата на човека. Изпълнението на препоръките, приети от държавата — обект на преглед, ще се наблюдава и ще получава съответната подкрепа.
55. ЕС ще засили ангажимента си към останалите международни и регионални организации и механизми, в т.ч. ООН (най-вече Службата на върховния комисар на ООН по правата на човека (ОНЧР) и Организацията на ООН за образование, наука и култура (ЮНЕСКО), ОССЕ, Съвета на Европа и други донори или субекти, подкрепящи свободата на мнение и на изразяване.

---

¹⁶ А/HRC/RES/20/8, приета Съвета по правата на човека на 16 юли 2012 г.

¹⁷ А/С.3/68/L.45, приета от Общото събрание на ООН през ноември 2013 г.

56. ЕСВД и службите на Европейската комисия, в сътрудничество с държавите членки, следва да започнат активни дебати в рамките на форума за управление на интернет (ФУИ) и световната среща на върха по въпросите на информационното общество (WSIS) с оглед на утвърждаването на перспективата за правата на човека и на модела с участието на множество заинтересовани страни и за укрепването на осведомеността за въпросите, свързани със свободата на мнение и на изразяване в сътрудничество с гражданското общество.
57. ЕС ще подкрепя активно международните дни за повишаване на осведомеността, като Световния ден на свободата на пресата (3 май), Международния ден за прекратяване на престъпленията срещу журналисти (2 ноември), Световния ден срещу цензурата в интернет (12 март) и Деня на защитата на данните (28 януари).
58. ЕС ще припомня значението на свободните, плуралистични и устойчиви медии, като насърчава присъединяването към препоръките на Съвета на Европа и ЮНЕСКО във връзка със свободата на медиите и плурализма и свободата на интернет.

Свобода на медиите и плурализъм в рамките на политиката на ЕС за разширяване

59. ЕС смята свободата на изразяване за приоритет за страните кандидатки и за страните потенциални кандидатки. Критериите от Копенхаген обхващат свободата на изразяване и медийния плурализъм като цяло и всички страни, стремящи се към членство в Съюза, трябва да покажат реален ангажимент за утвърждаване на свободата на изразяване, като разгледат всички важни аспекти (правни, регулаторни, съдебни, свързани с пазара и т.н.), при които все още има пречки пред свободата на изразяване.

60. ЕСВД и службите на Комисията, съгласувано с държавите членки, ще наблюдават и ще предлагат насоки във връзка с належащи за решаване въпроси, свързани със свободата на медиите — офлайн, както и онлайн — посредством предприсъединителния политически диалог и годишните доклади за напредъка. Въпросите следва да се повдигат на ранен етап по време на преговорите за присъединяване (глава 23), за да се осигури достатъчно време за конкретен напредък. Особено внимание следва да се отдели на борбата с безнаказаността при случаи на насилие срещу журналисти, като се създаде прозрачна пазарна основа за медийния сектор и се развие съдебната система като гарант на индивидуалните права. ЕС ще подпомага тези страни в решаването на горните въпроси посредством всеобхватна техническа и финансова подкрепа (ИПП II). Ще бъде предоставяна специална помощ, за да се осигури укрепването на журналистическите професионални организации и НПО, ангажирани със свободата на медиите.

Утвърждаване на постигнатото в рамките на Съвета на Европа и ОССЕ

61. ЕС ще утвърждава нормите на Съвета на Европа и ангажиментите на ОССЕ по отношение на свободата на мнение и на изразяване в отношенията с трети страни, членуващи в тези организации, включително посредством насърчаването на сътрудничеството с Управителния комитет за медиите и информационното общество (CMDSI), който наблюдава дейността на Съвета на Европа в сферата на медиите, информационното общество и защитата на данните, както и чрез насърчаване на изпълнението на решенията на Европейския съд по правата на човека (съгласно член 10 от ЕКПЧ) и прилагането на неговата съдебна практика от националните правосъдни системи. ЕС ще поддържа и тесни контакти и ще развива синергии с комисаря по правата на човека на Съвета на Европа по отношение на съвместните инициативи за утвърждаване на свободата на изразяване и за укрепване на безопасността на журналистите. ЕС ще насърчава свободата на мнение и на изразяване онлайн и офлайн в контекста на ОССЕ, като се опира на съществуващите ангажименти на организацията в това отношение, както и на мерките на ОССЕ за изграждане на доверие в областта на киберсигурността, и като се обляга на стандартите, разработени от останалите международни и регионални форуми.
62. Държавите членки, ЕСВД и службите на Европейската комисия ще разгледат начините за по-нататъшно укрепване на сътрудничеството със Съвета на Европа и с представителя на ОССЕ за свободата на медиите, както и потенциала на това сътрудничество.

Търговски мерки

63. Държавите членки трябва да осигурят адекватното прилагане на Обща позиция 2008/944/ОВППС на Съвета, определяща общите правила за режима на контрол върху износа на военни технологии и оборудване и която предвижда в предварителен порядък да се разглежда спазването на правата на човека в страната краен потребител преди издаването на лицензи за износ за въпросната държава.
64. ЕС ще осигури структуриран и последователен подход към контрола върху износа на някои чувствителни информационни продукти и изделия на ИКТ. Освен това ЕС ще насърчава действията на международно равнище за предотвратяване на продажбата на авторитарни режими на технологии за следене или цензуриране, включително чрез представяне на предложения в рамките на ключови многостранни режими за контрол на износа, като Васенаарската договореност.

Обучение и технически обмен

65. ЕСВД, в сътрудничество с Комисията и държавите членки, ще разработи материали за обучение на служителите на място и в централните управления. Тези материали за обучение ще бъдат предоставени и на държавите членки, и на институциите на ЕС. Обучението ще бъде с практическа насоченост, с акцент върху даването на възможност на мисиите на ЕС да използват инструментите на ЕС за анализ и ефективно докладване, така че да бъдат открити тематичните приоритети на ЕС и да се реагира на нарушения.
66. ЕС ще насърчава повишаването на осведомеността и медийната и интернет грамотност и значението ѝ за безопасното и отговорно използване на интернет, особено за децата и младежите, в рамките на програмите за образование и обучение в областта на правата на човека, в съответствие с Декларацията на ООН за образованието и обучението в сферата на правата на човека.
67. ЕС ще насърчава изпълнението на насоките за ИКТ/телекомуникационните дружества по отношение на бизнеса и правата на човека¹⁸, разработени от Комисията на основата на ръководните принципи на ООН за бизнеса и правата на човека.

---

¹⁸ http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sustainable-business/files/csr-sme/csr-ict-hr-business_en.pdf

68. ЕСВД, службите на Европейската комисия и държавите членки ще разгледат начините за оказване на техническа помощ и за обмен на добри практики с трети страни, включително по законодателната реформа за по-добра защита на свободата на изразяване онлайн и офлайн и по безопасността на журналистите и работещите в медиите. Диалозите и консултациите в областта на правата на човека с трети страни също ще бъдат използвани за тази цел.

Изграждане на капацитет

69. ЕСВД и Европейската комисия, съгласувано с държавите членки, ще подкрепят усилията на трети страни за развитие на безпрепятствен и безопасен достъп до интернет и безпрепятственото му и безопасно използване, като осигуряват отвореност към човешките права и тяхното спазване. Ще се осигурява подкрепа за изграждане на капацитет на правозащитници, журналисти и други работещи в медиите, както и на лица, борещи се за зачитане на свободата на изразяване и за сигурни комуникации онлайн и офлайн, включително посредством финансиране от ЕИДПЧ.

III. ИЗПЪЛНЕНИЕ И ОЦЕНКА

70. Работната група на Съвета „Права на човека“ (СОНОМ) и специалната група към нея за свободата на изразяване ще подкрепят изпълнението на настоящите насоки, като при необходимост ще привличат и географските работни групи на Съвета. Работната група ще изготви допълнителни насоки за действие за мисиите на ЕС, по-специално по въпросите от общо значение и индивидуалните случаи. При необходимост групата ще приеме документи с „опорни точки“ по ключови и актуални въпроси.

71. СОНОМ ще направи оценка на изпълнението на настоящите насоки след три години, ако е необходимо, и в консултация с гражданското общество, съответните академични среди и представители на медиите. Консултациите с гражданското общество следва да обхващат правозащитниците, НПО, занимаващи се правата на човека в национален и международен аспект, професионалните асоциации, частния сектор, международните и регионалните органи в областта на правата на човека и женските организации.

72. Ще бъде осъществяван редовен обмен на мнения със съответните комисии, подкомисии и работни групи на Европейския парламент относно изпълнението, оценката и прегледа на настоящите насоки.

A. Примери за действия, които могат да нарушат или да подкопаят упражняването на правото на свобода на мнение и на изразяване

Нападения срещу лица за това, че упражняват свободата си на изразяване: екзекуциите, убийствата, принудителните изчезвания, изтезанията или произволните арести на журналисти или други лица за това, че упражняват свободата си на изразяване, представляват нарушение на член 19 от ВДПЧ и МПГПП. Тези деяния могат да бъдат извършвани от държавни служители или частни групи.

Законодателни ограничения: всяко ограничение на свободата на изразяване трябва да бъде предвидено в закон, може да се налага само на основанията, фиксирани в международното право в областта на правата на човека, и трябва да отговаря стриктно на изискванията за необходимост и пропорционалност.

Непоследователното и прекомерно прилагане на законодателството може да се използва за цензуриране на критиките и на дебатите по обществени въпроси и за създаване на климат на страх и автоцензура сред работещите в медиите и в обществото като цяло. Произволните разпоредби и изисквания за акредитацията на журналисти, отказът на журналистически достъп, наказателните пречки от правен характер за установяването или функционирането на медийни предприятия и разпоредбите, които дават възможност за пълна или частична, предварителна или постфактум цензура и забрана на някои медии, представляват примери за законодателни ограничения на правото на свобода на изразяване. Ограниченията могат да бъдат и под формата на закони за налагане на непосилни такси или налози, както и под формата на други икономически санкции и пазарни ограничения.

По отношение на интернет, цензурата обикновено е под формата на закони, позволяващи пълна или частична забрана на някои уебсайтове. В определени изключителни обстоятелства държавите прибегват до пълното изключване на интернет мрежата, като по този начин изолират цяла една страна или регион от останалия свят. Важно е да се гарантира, че свободният поток на информацията и достъпът до нея няма да бъдат обект на неоправдани ограничения, независимо от медията.

Закони срещу оклеветяването: журналисти и други работещи в медиите, писатели, артисти, политически активисти и други правозащитници по света продължават да бъдат хвърляни в затвора за клевета. Законите срещу оклеветяването също могат да доведат до силно изразена автоцензура с цел да се избегне страхът от попадането под строги наказателноправни или граждански санкции. ЕС смята, че законите срещу оклеветяването не следва да се използват неправомерно за цензуриране на критиките и дебатите по отношение на въпроси с обществена значимост.

Злоупотребяване с позоваването на обществен морал, национална сигурност или защита на „национални ценности“: международното право в областта на правата на човека не позволява поставянето на ограничения върху упражняването на свободата на изразяване, когато целта е единствено да бъдат защитени концепции, като например религии, култури, мисловни школи, идеологии или политически доктрини. Някои държави злоупотребяват с позоваването на обществения морал и го използват като средство за ограничаване на правото на свобода на изразяване. Например жените или отделни групи жени, които открито критикуват дискриминационни религиозни догми, са обект на тежък тормоз и заплахи както от държавни, така и от недържавни фактори.

Национална сигурност: защитата на националната сигурност може да се използва в ущърб на свободата на изразяване. Държавите трябва да се погрижат за това законите за борба с тероризма, законите за държавната измяна или други подобни разпоредби, отнасящи се до националната сигурност (закони за държавната тайна, закони за подривната антидържавна дейност и т.н.), да бъдат съставяни и прилагани по начин, който да съответства на задълженията им по международното право в областта на правата на човека.

Закони срещу богохулството: законите, които инкриминират богохулството, ограничават изразяването на религиозни или други убеждения; те често се прилагат с цел преследване, малтретиране или сплашване на лица, принадлежащи към религиозни или други малцинства, и могат да имат сериозен възпиращ ефект върху свободата на изразяване и свободата на религия и убеждения; ЕС препоръчва декриминализирането на тези престъпления и настойчиво пледира срещу използването на смъртното наказание, физическите наказания или лишаването от свобода като наказания за богохулство. ЕС ще продължи да работи с организациите, които се застъпват за премахване на законите срещу богохулството, и да им оказва съдействие.

„Език на омразата“: в международното право не съществува общоприето определение на термина „език на омразата“. Този термин обикновено се използва за обозначаване на начин на изразяване, който може да се окачестви като обида, оскърбление, заплаха или тормоз или който подстрекава към насилие, омраза или дискриминация по отношение на лица или групи, отличаващи се с конкретен набор характеристики. По силата на международното право от държавите *се изисква* да забраняват единствено най-жестоките форми на езика на омразата, като проповядването на омраза на национална, расова или религиозна основа, което представлява подстрекаване към дискриминация, враждебност или насилие (член 20.2 от МПГПП и член 4 от Международната конвенция за премахване на всички форми на расова дискриминация). Правителствата не следва да злоупотребяват със законодателството в областта на езика на омразата, с което да разубеждават гражданите да се ангажират с легитимни демократични дебати по въпроси от общ интерес.

В рамките на Европа, в съдебната практика на ЕСПЧ се прави разлика между, от една страна, истинското и сериозно подстрекателство към екстремизъм, и от друга страна — правото на отделната личност (в това число журналисти и политици) да изразява своите виждания свободно и да „обижда, шокира или притеснява“. В съответствие със съдебната практика на ЕСПЧ, Рамковото решение на Съвета на ЕС относно борбата с определени форми и прояви на расизъм и ксенофобия посредством наказателното право¹⁹ предвижда държавите членки да подведат под наказателна отговорност за умишлено открито подстрекателство към насилие или омраза, както и за открито оправдаване, отричане или грубо омаловажаване на някои престъпления с международни измерения, ако това е направено по начин, който би могъл да подтикне към насилие или омраза.

Ограничения, отнасящи се до свободата на медиите и плурализма: липсата на свобода на медиите и на медиен плурализъм може да попречи на свободата за получаване и разпространение на информация, което на свой ред подкопава както общественото доверие в медиите, така и самото упражняване на демокрацията. Освен това, липсата на свобода на медиите и на медиен плурализъм отслабва способността на медиите да действат като обществен контролор, който изисква от властта да се отчита. Следва също да се отбележи, че свободата на изразяване е тясно свързана с финансиращата структура, като по този начин се дава възможност за истинска независимост на обществените и частните медии.

---

¹⁹ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:328:0055:0058:BG:PDF>

Справедливите и независими пазари на медиите са от основополагащо значение за упражняване на правото на свободно изразяване. Регулаторната дейност не следва да се използва за оформяне на медийния ландшафт според желанията на отделни групи по интереси или на силните на деня, като останалите групи или позиции се изключват от обществения дебат.

Липсата на независимост на регулаторните органи: независимостта на регулаторните органи от влиянието на правителството е жизненоважно условие за процъфтяването на независимите медии. Процедурите за издигане на кандидатури и за назначаване, отнасящи се за всички членове на регулаторните органи, следва да отговарят на правилата, предназначени да защитават тяхната независимост и безпристрастност. Националните регулаторни органи следва да са свободни от пряка политическа намеса и да имат положителното задължение да защитават човешките права, включително свободата на изразяване.

Ограничения по отношение на интернет от страна на операторите: конкретно съдържание, приложения или услуги не следва никога да бъдат блокирани, забавяни, повредени или дискриминирани, освен в твърде ограничени случаи (например изпълнение на съдебно решение или законодателна разпоредба, като привеждане в съответствие с правните разпоредби за насилието над деца²⁰, особено важни въпроси на мрежовата сигурност, предотвратяването на неразрешената комуникация, ограничаване на изключителното претоварване). Намесата може да бъде и в резултат на прекомерно, преднамерено или дискриминационно (променлива геометрия) прилагане на различните закони, намеса в частно администрирани интернет платформи или приложения и т.н.

Заглушаването на безжичните сигнали е друго средство за цензуриране, което лишава отделната личност от правото на свобода на изразяване.

Ограничения на правото на достъп до информация: специалният докладчик на ООН по свободата на изразяване препоръчва парламентите да приемат закони за достъпа до обществена информация в съответствие с международно признатите принципи, като подчертава, че във всички демократични общества прозрачността на обществените дейности играе решаваща роля за вярата и доверието на обществото.

---

²⁰ Вж. Факултативния протокол към Конвенцията за правата на детето относно търговията с деца, детската проституция и детската порнография.

Ограничаване на свободата на изразяване с цел защита на правата върху интелектуалната собственост: блокирането на достъпа до уебсайтове на основание защита на авторското право би могло да представлява непропорционално ограничение на свободата на мнение и на изразяване. Всички ограничения трябва да отговарят и на трите части от теста, изложен в точка 20 от настоящите насоки.

Ограничения на правото на неприкосновеност на личния живот и на защита на данните: незаконното следене на съобщенията, тяхното прихващане, както и незаконното събиране на лични данни са нарушения на правото на неприкосновеност на личния живот и на свободата на мнение без чужда намеса и могат да доведат до ограничения на свободата на изразяване.

Неправомерната намеса в личния живот на отделната личност може да ограничи пряко или непряко свободното развитие и свободния обмен на идеи. Ограничаването на анонимността на комуникацията например може да накара жертвите на всякакви форми на насилие да се откажат да съобщат за нарушенията срещу тях поради страх от повторно виктимизиране. Във връзка с това член 17 от МПГПП се позовава пряко на защитата срещу намеса „под формата на кореспонденция“ — термин, който следва да се тълкува като включващ всички форми на комуникация онлайн и офлайн.

Незаконният или произволният достъп на държавни или частни дружества до лични данни може да има отрицателно въздействие върху свободата на изразяване, тъй като има вероятност отделните лица да използват по-малко електронните комуникационни технологии.

Неизчерпателен списък с международни норми, стандарти, принципи и материали, свързани със свободата на мнение и на изразяване, на които ЕС може да се позовава или да използва в контактите си с трети държави

1. Всеобща декларация за правата на човека

Член 19: *„Всеки човек има право на свобода на убеждение и на изразяването му; тази свобода включва правото безпрепятствено да се придържа към своите убеждения, както и правото да търси, да получава и да разпространява информация и идеи чрез всички средства и без оглед на държавните граници“.*

---

²¹ Настоящите насоки се основават на международни и регионални стандарти относно свободата на изразяване. Редица държави не са подписали, нито са ратифицирали Международния пакт за граждански и политически права и други основни договори относно правата на човека, като стандартите, разработени съгласно тези договори, не са официално обвързващи за тях. Съдебната практика на международни и регионални органи, занимаващи се с правата на човека, както и необвързващи текстове/документи и други стандарти онагледяват начина, по който са разтълкувани международни и конституционни гаранции за свободата на изразяване. Като такива те представляват авторитетно доказателство за общоприетите разбирания за обхвата и характера на всички международни гаранции за свободата на изразяване. Те предоставят и стабилна насока по отношение на тълкуването на гаранциите за свободата на изразяване за всички държави. Освен това е общоприето, че Всеобщата декларация за правата на човека е придобила правната сила на международно обичайно право.

2. Международен пакт за граждански и политически права

Член 19: „Никой не може да бъде обезпокояван за убежденията си. Всяко лице има право на свобода на словото; това право включва свободата да търси, да получава и да разпространява сведения и идеи от всякакъв вид, независимо от границите, било устно, писмено, печатно или като произведение на изкуството или чрез каквото и да е друго средство по свой избор. Упражняването на правата, предвидени в точка 2 на този член, е свързано със специални задължения и отговорности. Следователно то може да бъде подложено на известни ограничения, които трябва обаче да бъдат изрично предвидени от закона и които са необходими: а) за зачитане на правата или на доброто име на другите; б) за защита на националната сигурност, на обществения ред, на народното здраве или морал.“

Член 18: „Всяко лице има право на свобода на мисълта, съвестта и вероизповеданието. Това право включва свободата да изповядва или възприема религия по свой избор и свободата да изповядва своята религия или убеждения индивидуално или колективно, публично или частно, чрез богослужение, ритуали, религиозни обреди и обучение. Никой не може да бъде обект на принуда, която да накарва свободата му да изповядва или да приема религия или убеждения по свой избор. Свободата да се изповядват религията или убежденията подлежи само на такива ограничения, предвидени от закона и необходими за защитата на обществената сигурност, ред, здраве и морал, или на основните права и свободи на другите. Държавите — страни по този пакт, се задължават да зачитат свободата на родителите или на законните настойници, да осигуряват религиозното и моралното възпитание на своите деца съобразно собствените си убеждения.“

Член 17: „Никой не може да бъде обект на своеволно и незаконно вмешателство в личния му живот, семейството му, дома или кореспонденцията му, нито на незаконно накърняване на неговата чест и добро име. Всяко лице има право на законна защита срещу подобно вмешателство или накърняване.“

Член 20, параграф 2: „Всяко проповядване на национална, расова или религиозна омраза, което подбужда към дискриминация, враждебност или насилие се забранява със закон.“

3. Международна конвенция за премахване на всички форми на расова дискриминация

Член 4: „Държавите страни осъждат всяка пропаганда и всички организации, които се основават на идеите или теориите за превъзходството на една раса или група лица от един цвят или етнически произход, или които се опитват да оправдаят или да подпомагат расовата омраза и дискриминация в каквато и да е форма, и се задължават да предприемат незабавни и положителни мерки, предназначени да изкоренят всякакво подбуждане към, или прояви на такава дискриминация, и за тази цел, като имате предвид принципите, въплътени във Всеобщата декларация за правата на човека и правата, изрично изложени в чл. 5 на тази конвенция, между другото: а) да обявяват за престъпление, наказуемо от закона, всяко разпространение на идеи на основата на расово превъзходство или омраза, всяко подбуждане към расова дискриминация, както и всички актове на насилие или подбуждане към такива актове против която и да е раса или група лица от друг цвят или етнически произход, както и предоставянето на каквато и да е помощ за расистка дейност, включително финансирането ѝ; б) да обявяват за незаконни и да забраняват организациите, както и организираните и всички други пропагандни дейности, които подпомагат и подбуждат расова дискриминация, и да считат участието в такава организация или дейност за престъпление, наказуемо от закона; с) да не допускат обществените власти, или обществените институции, национални или местни, да подпомагат или подбуждат расова дискриминация.“

4. Конвенция за правата на детето²²

Член 13: *„Детето има право на свобода на изразяване на мнение. Това право включва свободата да търси, получава и предава информация и идеи от всякакъв вид независимо от границите в устна, писмена, печатна форма или под формата на изкуство, или чрез каквито и да са други информационни средства по избор на детето. Упражняването на това право може да подлежи на известни ограничения, но те трябва да бъдат само такива, които са предписани от закона и са необходими: а) за зачитане правата или репутацията на другите, или б) за защита на националната сигурност или обществения ред, или на общественото здраве и морал.“*

5. Конвенция за преследване и наказване на престъплението геноцид

6. Декларация на ООН за образованието и обучението в областта на правата на човека

7. Декларация на ООН за правата на лицата, принадлежащи към национални или етнически, религиозни и езикови малцинства

8. Декларация на ООН за правата на коренното население (член 16)

9. Специален докладчик на ООН относно насърчаването и защитата на правото на свобода на мнение и изразяване

Службата на специалния докладчик на ООН относно насърчаването и защитата на правото на свобода на мнение и изразяване е създадена с резолюция на Комисията на ООН по правата на човека през 1993 г.²³

10. План за действие от Рабат относно забраната на проповядването на национална, расова или религиозна омраза, която подбужда към дискриминация, враждебност или насилие — 2012 г.

²² От значение са също така член 15 (относно правото на свобода на сдружаване и на събрания), член 16 (засилена защита на правото на мнение) и член 17 (относно достъпа на детето до информация и материали от средствата за масова информация).

²³ <http://www.ohchr.org/EN/ISSUES/FREEDOMOPINION/Pages/OpinionIndex.aspx>

11. ЮНЕСКО: Избрани декларации, решения и стратегически документи

- [Устав на ЮНЕСКО](#) (член I, точка 2, буква а) — 1945 г.)
- [Декларация от Виндхук относно насърчаването на независим и плуралистичен африкански печат](#) (Намибия, 1991 г.)
- [Резолюция 29 на ЮНЕСКО относно осъждането на насилието срещу журналисти](#) (1997 г.)
- [Декларация от Белград относно подкрепата на медиите в придружени с насилие конфликти и в страните в преход](#)
- [Декларация от Мапуто относно насърчаването на свободата на изразяване, достъпа до информация и придобиването на права](#) (2008 г.)
- [Декларация от Бризбейн относно свободата на информация: правото на знание](#) (2010 г.)
- [Декларация от Вашингтон относно медиите през XXI век: Нови граници, нови препятствия](#) (2011 г.)
- [Декларация от Картаген относно свободата на печата и безопасността на журналистите](#) (2012 г.)
- [Работен план на ЮНЕСКО относно безопасността на журналистите и въпроса за безнаказаността](#) (2013 г.)
- [Работен план на ООН относно безопасността на журналистите и въпроса за безнаказаността](#) (2012 г.)
- [Стратегия за прилагане за периода 2013—2014 г. — Работен план на ООН относно безопасността на журналистите и въпроса за безнаказаността](#)
- [Декларация от Сан Хосе относно свободното изразяване: гарантиране на свободата на изразяване във всички медии](#) (2013 г.)
- [Заключително изявление от срещите за преглед на първата световна среща на върха относно информационното общество \(WSIS\) + 10](#) (2013 г.)

Инструменти

- [Показатели за развитие на медиите \(MDI\)](#) (2006 г.)
- [Показатели за безопасността на журналистите:](#) (2013 г.)
- [Отчитащи половата принадлежност показатели в областта на медиите \(GSIM\)](#) (2012 г.)
- [Инструментариум за свободата на изразяване](#) (2013 г.)

Свобода на изразяване и свързани с нея права в регионални инструменти

12. Съвет на Европа²⁴:

- Европейска конвенция за защита на правата на човека и основните свободи

(Член 8 — Право на зачитане на личния и семейния живот) „*Всеки има право на неприкосновеност на личния и семейния си живот, на жилището и на тайната на кореспонденцията. Намесата на държавните власти в упражняването на това право е недопустима, освен в случаите, предвидени в закона и необходими в едно демократично общество в интерес на националната и обществената сигурност или на икономическото благосъстояние на страната, за предотвратяване на безредици или престъпления, за защита на здравето и морала или на правата и свободите на другите*“.

²⁴ Инструменти на Съвета на Европа като конвенции, препоръки, декларации, в т.ч. документи на Парламентарната асамблея на Съвета на Европа, които са от важно значение: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1835645>

(Член 9 — Свобода на мисълта, съвестта и религията) „Всеки има право на свобода на мисълта, съвестта и религията; това право включва свободата на всеки да променя своята религия или убеждения и свободата да изповядва своята религия или убеждения индивидуално или колективно, публично или в частен кръг, чрез богослужение, преподаване, практикуване и спазване на ритуали“. „Свободата да се изповядват религията или убежденията подлежи само на такива ограничения, които са предвидени от закона и са необходими в едно демократично общество в интерес на обществената сигурност, за защитата на общественя ред, здравето и морала или за защитата на правата и свободите на другите“.

(Член 10 — Свобода на изразяването на мнение) „Всеки има право на свобода на изразяването на мнения. Това право включва свободата на всеки да отстоява своето мнение, да получава и да разпространява информация и идеи без намеса на държавните власти и независимо от държавните граници. Този член не забранява държавите да подлагат на разрешителен режим радио- и телевизионните компании и производителите на кинематографична продукция. Упражняването на тези свободи, доколкото е съпроводено със задължения и отговорности, може да бъде обусловено от процедури, условия, ограничения или санкции, които са предвидени от закона и са необходими в едно демократично общество в интерес на националната и обществената сигурност и на териториалната цялост, за предотвратяването на безредици или престъпления, за защитата на здравето и морала, както и на репутацията или правата на другите, за предотвратяване разкриването на информация, получена доверително, или за гарантиране авторитета и безпристрастността на правосъдието“.

(Член 17 — Забрана на злоупотребата с права) „Никоя от разпоредбите на тази Конвенция не може да се тълкува като предоставяща правото на някоя държава, група или лице да осъществява дейност или действия, имащи за цел разрушаването на което и да е от правата и свободите, предвидени в тази Конвенция, или ограничаването им в по-голяма степен от предвидената в Конвенцията“.

- **Конвенция за защита на лицата при автоматизираната обработка на лични данни (Конвенция № 108)**

Член 1: Предмет и цел Целта на тази конвенция е да гарантира на територията на всяка страна за всяко физическо лице, независимо от неговата националност и местопребиваване, зачитане на неговите права и основни свободи и по-конкретно правото му на личен живот по отношение на автоматизираната обработка на лични данни, отнасящи се до него („защита на данните“).

- **Рамкова конвенция за защита на националните малцинства и обяснителен доклад към нея (член 9)**
- **Европейска харта за регионалните или малцинствените езици (член 11 относно средствата за масово осведомяване)**
- Съветът на Европа в момента работи върху **стандарти, свързани със защитата на журналистите**, включително по отношение на позитивните задължения на държавите членки. По време на настоящото австрийско председателство това представлява приоритетна цел на Комитета на министрите на Съвета на Европа, като се взема предвид и Резолюция № 3, озаглавена „Безопасност на журналистите“, приета наскоро от министрите на Съвета на Европа, отговарящи за медиите и информационното общество, в Белград на 7 и 8 ноември 2013 г.²⁵.

25

http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/media/Belgrade2013/Belgrade%20Ministerial%20Conference%20Texts%20Adopted_en.pdf

- ЮНЕСКО (висши служители) е поискала от Съвета на Европа да разгледа въпроса за безопасността на журналистите като показател за нестабилността на държавата. Като се има предвид, че насилието срещу журналисти се проявява при липса на свобода на изразяване, безопасността на журналистите наистина може да бъде ценен показател за зачитането на свободата на изразяване и свободата на медиите в дадена общност²⁶.
- Дейността на Съвета на Европа в областта на свободата в интернет е напълно съвместима с Международния пакт за граждански и политически права и Европейската конвенция за защита на правата на човека чрез стратегията му за управление на интернет (2012—2015 г.), като се насърчава ангажиментът на 47-те държави членки да не нанасят вреди, свързани с интернет, и различни стандарти за филтриране и блокиране, неутралност на мрежите и аспекти по отношение на правата на човека на дейността на различни участници в интернет.
- В съдебната практика на ЕКПЧ, са установени определени параметри, с които се описва „езикът на омразата“, чрез прилагане на член 17 (забрана на злоупотреба с права) от конвенцията, когато въпросните коментари представляват език на омраза и са в противоречие с основните ценности на конвенцията, или б) чрез прилагане на ограниченията, предвидени във втората алинея на член 10 и член 11 от конвенцията (този подход се приема, когато въпросният език, въпреки че е език на омразата, не може да накърни основните ценности на конвенцията)²⁷.

²⁶ Във връзка с това съществуват конкретни стандарти на Съвета на Европа:

<https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=419411>
<https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1207243&Site=CM&BackColorInternet=9999CC&BackColorIntranet=FFBB55&BackColorLogged=FFAC75>

²⁷ [http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/media/doc/cm/rec\(1997\)020&expmem_EN.asp](http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/media/doc/cm/rec(1997)020&expmem_EN.asp)
 Handyside / Обединеното кралство, 7 декември 1976 г., Erbakan / Турция, решение от 6 юли 2006 г., Vona / Унгария, 9 юли 2013 г., Aksu / Турция, 15 март 2012 г. (разширен състав), Féret / Белгия, 16 юли 2009 г., Leroy / Франция, 2 октомври 2008 г., Jersild / Дания, 23 септември 1994 г., Hizb Ut-Tahrir и др. / Германия, 19 юни 2012 г. (решение относно допустимостта), Garaudy / Франция, решение от 24 юни 2003 г.

- **Препоръка CM/Rec (2011)7²⁸** на Комитета на министрите до държавите членки съдържа ново общо понятие за медии, включващо всички участници в създаването и разпространението до евентуално голям брой хора на съдържание, в т.ч. информация, анализи, коментари и становища. Комитетът на министрите също така потвърди, че за определени цели някои привилегии, които обикновено се признават по отношение на журналисти, могат да включват и други участници, които не се окачествяват напълно като медии (например отделни блогъри), като се отчита степента, до която тези участници могат да се разглеждат като част от екосистемата на медиите и допринасят за функциите и ролята на медиите в демократичното общество. Може да се направи и препратка към Резолюция № 1, озаглавена „Свобода в интернет“, приета на Конференцията на министрите на Съвета на Европа, проведена в Белград, Сърбия, на 7 и 8 ноември 2013 г.

13. Организация за сигурност и сътрудничество в Европа (ОССЕ)

Достиженията на правото на ОССЕ включват няколко разпоредби относно свободата на изразяване, включително:

- **Документ от Копенхагенската среща на Конференцията относно човешкото измерение на СССЕ (1990 г.):**

(9. Участващите държави потвърждават отново, че: всеки има право на свобода на изразяване, включително право на комуникация. Това право включва свободата на всеки да отстоява своето мнение, да получава и да разпространява информация и идеи без намеса на държавните органи и независимо от границите. Упражняването на това право може да подлежи единствено на някои ограничения, предвидени от закона и съответстващи на международните стандарти. По-специално, не се налагат никакви ограничения на достъпа до средства за възпроизвеждане на всякакъв вид документи и използването им, като същевременно обаче се зачитат правата, свързани с интелектуалната собственост.

---

²⁸ <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1835645>

- **Документ от Будапеща: Към истинско партньорство в новата ера (Среща на върха на държавните ръководители, 1994 г.):**

36. *Участващите държави потвърждават отново, че свободата на изразяване е основно човешко право и главен компонент на демократичното общество. Във връзка с това независимите и плуралистични медии са много важни за съществуването на свободно и отворено общество и отчетни системи на управление. Техният водещ принцип е да съхранят това право.*

- **Решение № 633 на Постоянния съвет на ОССЕ, приложено към Решение 12/04 на Дванадесетата среща на Съвета на министрите (София, 2004 г.):**

Като потвърждава значението на пълното зачитане на правото на свобода на мнение и свобода на изразяване, включващи свободата да се търси, получава и разпространява информация, които са жизненоважни за демокрацията и на практика се укрепват чрез интернет.

- **Насоки на ОССЕ относно използването на малцинствени езици в радиото и телевизията (2003 г.)**
- Службата на **представителя на ОССЕ по въпросите на свободата на медиите** остава единствената междуправителствена институция в света, натоварена със защитата и насърчаването на свободата на медиите в 57 участващи държави — членки на ОССЕ. Тя е създадена през 1997 г. През март 2010 г. Дуня Миятович от Босна и Херцеговина е назначена за представител²⁹.

14. **Африкански съюз:**

- [Африканска харта за правата на човека и народите](#)

Член 9: „Всяко лице има право да получава информация. Всяко лице има право да изразява и да разпространява мнения в рамките на закона“.

Специалният докладчик по свободата на изразяване и достъпа до информация в Африка е г-жа Фейт Панси Глакула.

---

²⁹ <http://www.osce.org/fom/31230>

15. Организация на американските държави (ОАД)

- [Американска конвенция за правата на човека](#)

Член 13: „Всяко лице има право на свобода на мисълта и свобода на изразяване. Това право включва свободата да търси, да получава и да разпространява информация и идеи от всякакъв вид, независимо от границите, било устно, писмено, печатно или като произведение на изкуството или чрез каквото и да е друго средство по свой избор. Упражняването на правото, предвидено в предходния параграф, не подлежи на предварителна цензура, но подлежи на последващо налагане на задължение, което изрично е установено със закон до степен, необходима за да се гарантира: а) зачитането на правата или доброто име на другите; или б) защитата на националната сигурност, обществения ред, общественото здраве или морал. Правото на изразяване не може да бъде ограничавано чрез косвени методи или средства, например злоупотребата с държавен или частен контрол върху печатни издания, честоти за радиоразпръскване или оборудване, използвано при разпространението на информация, или чрез всякакви други средства, които могат да възпрепятстват съобщаването и разпространението на идеи и мнения. Независимо от разпоредбите на параграф 2 по-горе, обществените развлечения могат да подлежат по закон на предварителна цензура с единствената цел да се регулира достъпът до тях за моралната защита на децата и юношите. Всяка военна пропаганда и всяко проповядване на национална, расова или религиозна омраза, която представлява подстрекаване към незаконно насилие или други подобни действия срещу всяко лице или група лица, по всяко основание, включително раса, цвят, религия, език, или национално произход, се считат за престъпления, наказуеми от закона.“

[Службата на специалния докладчик на ОАД по въпросите на свободата на изразяване](#) беше създадена от [Междуамериканската комисия по правата на човека](#) през октомври 1997 г.

Специалният докладчик на ОАД е Каталина Ботеро.

16. АСЕАН

- Декларация относно правата на човека³⁰:

Член 23: „Всяко лице има право на свобода на мнение и на изразяване, включително свободата да отстоява мнение без намеса и да търси, да получава и да разпространява информация, независимо дали устно, писмено или чрез всяко друго средство по свой избор“.

Европейски съюз:

- **Договор за функционирането на Европейския съюз**

Член 16

„1. Всеки има право на защита на личните му данни.

2. Европейският парламент и Съветът, като действат в съответствие с обикновената законодателна процедура, определят правилата за защита на физическите лица по отношение на обработката на личните данни от страна на институциите, органите, службите и агенциите на Съюза, както и от държавите членки при извършване на дейности, които попадат в обхвата на правото на Съюза, както и по отношение на свободното движение на тези данни. Спазването на тези правила е предмет на контрол от страна на независими органи.

Правилата, приети въз основа на настоящия член, не засягат специфичните правила, предвидени в член 39 от Договора за Европейския съюз“.

- **Харта на основните права на Европейския съюз**

---

³⁰ <http://www.asean.org/news/asean-statement-communications/item/asean-human-rights-declaration>

Член 7: Зачитане на личния и семейния живот

„Всеки има право на зачитане на неговия личен и семеен живот, на неговото жилище и тайната на неговите съобщения“.

Член 8: Защита на личните данни

„Всеки има право на защита на неговите лични данни. Тези данни трябва да бъдат обработвани добросъвестно, за точно определени цели и въз основа на съгласието на заинтересованото лице или по силата на друго предвидено от закона легитимно основание. Всеки има право на достъп до събраните данни, отнасящи се до него, както и правото да изиска поправянето им. Спазването на тези правила подлежи на контрол от независим орган“.

Член 10: Свобода на мисълта, съвестта и религията

„Всеки има право на свобода на мисълта, съвестта и религията. Това право включва свободата да променя своята религия или убеждения и свободата да изповядва своята религия или убеждения индивидуално или колективно, публично или частно, чрез богослужение, обучение, религиозни обреди и ритуали. Правото на отказ от военна служба се признава съгласно националните закони, които уреждат упражняването на това право.“

Член 11: Свобода на изразяване на мнение и свобода на информация

„Всеки има право на свобода на изразяването на мнения. Това право включва свободата да отстоява своето мнение, да получава и да разпространява информация и идеи без намеса на публичните власти и независимо от границите. Свободата и плурализмът на медиите се зачитат“.

Член 22: Културно, религиозно и езиково многообразие

„Съюзът зачита културното, религиозното и езиковото многообразие.“

Инструменти на ЕС относно езика на омразата:

- **Рамково решение 2008/913/ПВР относно борбата с определени форми и прояви на расизъм и ксенофобия посредством наказателното право**

Член 1: Правонарушения, свързани с расизма и ксенофобията „Всяка държава членка предприема необходимите мерки, за да гарантира, че изброените по-долу умишлени действия са наказуеми:

- а) публично подбуждане към насилие или омраза, насочено срещу група лица или член на такава група, определена по отношение на раса, цвят на кожата, религия, произход, национална или етническа принадлежност;
- б) извършване на посочено в буква а) действие чрез публично разпространение или раздаване на документи, снимки или други материали;
- в) публично оправдаване, отричане или грубо омаловажаване на престъпления на геноцид, престъпления срещу човечеството и военни престъпления, определени в членове 6, 7 и 8 от статута на Международния наказателен съд, което е насочено срещу група лица или член на такава група, определена по отношение на раса, цвят на кожата, религия, произход, национална или етническа принадлежност, когато действието е извършено по начин, който може да подтикне към насилие или омраза срещу такава група или член на такава група;
- г) публично оправдаване, отричане или грубо омаловажаване на престъпленията, определени в член 6 от Хартата на Международния военен трибунал, приложена към Лондонското споразумение от 8 август 1945 г., което е насочено срещу група лица или член на такава група, определена по отношение на раса, цвят на кожата, религия, произход, национална или етническа принадлежност, когато действието е извършено по начин, който може да подтикне към насилие или омраза срещу такава група или член на такава група.“

Член 7: „Настоящото рамково решение не би могло по никакъв начин да накърни задължението за спазване на основните права и на основните правни принципи, включително свободата на изразяване на мнение и свободата на сдружаване, утвърдени в член 6 от Договора за създаване на Европейския съюз“.

- **Доклад на Комисията до Европейския парламент и на Съвета за прилагането на Рамково решение 2008/913/ПВР на Съвета относно борбата с определени форми и прояви на расизъм и ксенофобия посредством наказателното право — COM (2014) 27 final**

Инструменти на ЕС относно защита на данните³¹:

- Директива 95/46/ЕО на Европейския парламент и на Съвета за защита на физическите лица при обработването на лични данни и за свободното движение на тези данни.

---

³¹ На 25 януари 2012 г. Комисията предложи цялостна реформа на правилата на ЕС за защита на данните, с цел укрепване на индивидуалните права (по-специално правата на неприкосновеност на личния живот онлайн), справяне с предизвикателствата на глобализацията и новите технологии и даване на тласък на европейската цифрова икономика. Предложенията включват 1) COM(2012) 11 final — Предложение за регламент на Европейския парламент и на Съвета относно защитата на физическите лица във връзка с обработването на лични данни и относно свободното движение на такива данни (общ регламент относно защитата на данните), COM (2012) 11 final и 2) COM(2012) 10 final — Предложение за регламент на Европейския парламент и на Съвета относно защитата на физическите лица във връзка с обработването на лични данни от компетентните органи за целите на предотвратяването, разследването, разкриването или наказателното преследване на престъпления или изпълнението на наказателни санкции и относно свободното движение на такива данни, COM (2012) 10 final. Двете предложения се обсъждат в момента в Съвета и Европейския парламент (обикновена законодателна процедура).

- Рамково решение 2008/977/ПВР на Съвета относно защитата на личните данни, обработвани в рамките на полицейското и съдебното сътрудничество по наказателноправни въпроси.
  - Директива 2002/58/ЕО на Европейския парламент и на Съвета относно обработката на лични данни и защита на правото на неприкосновеност на личния живот в сектора на електронните комуникации (изменена с Директива 2009/136/ЕО).
  - Регламент (ЕО) № 45/2001 на Европейския парламент и на Съвета относно защитата на лицата по отношение на обработката на лични данни от институции и органи на Общността и за свободното движение на такива данни.
-